

רשמים מביקור בהונגריה / מרדכי טייכנר

מטרת נסיעתי להונגריה הייתה להיפגש עם אחי – השריד האחרון של משפחתי באירופה, ממנו נפרדתי לפני 18 שנים.

הפגישה הייתה נרגשת ביותר. כמעט ולא הייתי מכירו לולא הצעקה שלו "מרדכי", שנשמעה מהרציף. כמעט ושכחתי להוציא את מזוודתי מרוב התרגשות.

בביקורי בהונגריה הופתעתי לטובה מהחופש הרב ממנו נהניתי שם. גם בגבול אוסטריה – הונגריה לא נתקלתי בשום קושי, לאחר שהתברר להם שהנני אזרח חוץ, ניתן לי להיכנס בלי כל קושי.

פגישתי הראשונה עם אזרח הונגרי הייתה מקרית. נפגשתי עם קצין מכס מסוים, שבא לפגוש את אימו, שהגיעה מגרמניה המערבית. הוא ניגש אלינו לקרון, בשמעו אותנו לדבר עברית (היו איתי גם שני חברים מדליה). כשנודע לו שאנחנו מישראל הוא הביע את רצונו לבקר בישראל, בה יש לו מכרים רבים, והוסיף, שאמנם עדיין לא הגיע הזמן, אך ללא ספק בעתיד הקרוב נגיע גם לזה.

לאחר הפגישה עם המשפחה ערכתי טיול בהונגריה. עלי לציין שיכולתי לטייל ללא כל הגבלה, ולראות את מה שעניין אותי, באופן חופשי ללא כל צורך להעלים את זהותי ונתינותי. בראש השנה ביקרתי בבית הכנסת הגדול בבודפשט – שהינו בית הכנסת הגדול ביותר בעולם. המתפללים בו היו רבים, אף כי גילם היה גבוה. צעירים כמעט ולא נראו בין המתפללים.

אין מרגישים אנטישמיות בהונגריה, ואין הפליית יהודים. ייתכן וזה גם גורם נוסף לתהליך ההתבוללות הפושה ברוב הנוער היהודי.

הנוער היהודי יודע מעט על עמו, על ישראל, ואפילו מעט מאד על כל מה שעבר על העם היהודי בזמן המלחמה. הם מנותקים מכל הוויה יהודית ומשתלבים באופן מלא בחיי הונגריה. אפשר למצוא יהודים בכל סוגי התעשייה, בתפקידים שונים, גם גבוהים ביותר. הם שותפים בחיי התרבות ההונגרית, חלקם רב בספרות, ברדיו, טלביזיה, תיאטרון וכו'.

חזיתי בטלוויזיה בתוכנית על עתיד בודפשט עד 1980. ומתכננים היו שלושה מהנדסים יהודים. בתוכנית נוספת – שיחה של שישה עיתונאים על התיירות ההונגרית, ביניהם היו שלושה יהודים.

בשיחה חופשית עם מכרים רבים שמעתי שישנה שביעות רצון כללית מהמצב הקיים. רבים אפילו הדגישו שעוד אף פעם לא היה מצבם של היהודים (גם לא יהודים, כמובן, פועלים, איכרים וכו') כה טוב. כל מי שרק רוצה לעבוד יכול לחיות בכבוד. משכורת של פועל ואשתו – מבטיחה רמת חיים נאותה.

החינוך – כולל אוניברסיטה הוא חינוך חינוך. שירותים סוציאליים, בריאות, דאגה לילדים של אמהות עובדות, נופש מובטח לכל פועל וכו' מקילים על החיים (החופש ניתן במקומות בהם, בזמנו, בהונגריה יכלו לנפוש רק בעלי אמצעים, כגון: האי מרגרט).

כל היהודים מציינים שב-1956 הם ניצלו פעם נוספת מהשמדה טוטלית ע"י הכוחות הסובייטיים, שחדרו להונגריה ועזרו לדכא את מרד הריאקציה המונהג ע"י סלאשי ואחרים. ביקרתי במספר קולחוזים הונגריים. למעשה כל החקלאות ההונגרית מאורגנת בצורה זו. אין

שם משקים פרטיים בכלל. גם כאן הופתעתי מאוד לטובה. הכרתי את האיכרים ההונגריים לפני המלחמה. נזכרתי בכפרים הדלים, ברמת החיים הנמוכה, ולא יכולתי להשוותם לכפרים ולאיכרים של היום.

אין כמעט בית בכפר הנידח ביותר ללא חשמל וללא סידורים סניטריים. במידה ושוחחתי עם האיכרים הרגשתי שהם מכירים בשינוי הרב שחל בחייהם, הודות למשטר החדש, והינם אסירי תודה לו.

גם הרמה התרבותית של האיכר עלתה ללא שיעור. בדבקותו של האיכר ההונגרי במהפכה רואים את אחד הגורמים לדיכוי המרד הקונטרבולוציוני. האיכר הפשוט לא נתן יד למרד הזה, כי מיד ראה בכך שיבה להשתלטות הקולקים ובעלי האחוזת ונישולו מהקרקע. בקולחוז ההונגרי קיים עיבוד משותף, מכני, על רמה די גבוהה יחסית (בהשוואה למה שהיה) של קרקעות. נוסף לכך מותר לכל איכר להחזיק על יד ביתו משק קטן, שלא עולה על פרה אחת, חזיר ומספר תרנגולות לתצרוכת עצמית. הצלחתו של הקולחוז לא במעט תלויה בכושרו של המנהל. כעת יש תהליך של החלפת המנהלים. תפקיד זה הולך ונמסר לבני הקולחוזים הצעירים, אשר למדו אגרונומיה וכלכלה באוניברסיטאות וחזרו למקומותיהם. עלי לציין, שיש מספר קולחוזים מנוהלים ע"י יהודים, והם גם מן המוצלחים ביותר.

בילוי זה של שבועיים בארץ בה נולדתי ופגישה עם משפחתי – הייתה בשבילי חוויה בלתי נשכחת. אני רוצה להודות לקיבוץ, שאיפשר לי לזכות בה.

ידיעות עין השופט - 19.12.1984

זה איכפת לי / מרדכי טייכנר

הגשתי שאילתה בקשר לרכב גרמני שרכשנו בזמן האחרון. נעניתי בשיחת קיבוץ. תשובה זו איננה מקובלת עלי ואנסה להסביר מדוע. רכישת, או אי-רכישת, רכב מתוצרת גרמנית קשורה קשר הדוק למיכלול היחסים בינינו לבין העם הגרמני בעבר, בהווה ובעתיד.

זה העם אשר רצח ושדד שישה מיליון מבני עמנו, וביניהם בני משפחתי. באוזני עדיין מהדהדת שבועת המשורר - "לזכור ולא לשכוח.... עד דור עשירי..." עליהם חוזרים אנו מדי שנה ביום השואה. יש המדקלמים זאת ברגש בהזדמנות זו, ויש המקיימים את הנדר בחיי יום יום, ואני כנראה שייך לאחרונים.

נכונים דבריו של משה, שכבר בשנות החמישים רכשנו ציוד למיברג מגרמניה. אוסיף לכך את משאית המאן, בה נהגנו בתחילת שנות החמישים. ובכל זאת, מדוע אז כן ציוד ורכב היום לא? צריכות היו לחלוף שנים לא מעטות על מנת שהמוח האנושי יהיה מסוגל לקלוט את עוצמת הזוועה והאסון שנחת עלינו ועל עמנו באירופה. החרם על גרמניה ותוצרתה הבשיל כחלק מתהליך זה. החרם הזה יש בו ערך סמלי וחינוכי ממדרגה ראשונה. זהו כמעט הביטוי היחיד והיום-יומי לקיום הנדר הנ"ל. יש בו מרכיב חשוב של כבוד עצמי ויהודי. בעיני הוא מהווה איסור כדוגמת איסור אכילת חזיר ליהודי שומר מצוות, או נסיעה בשבת. איסורים אלו מעצבים את אופיו המיוחד של עמנו. לדעתי השואה חייבת להיות ציון דרך בהיסטוריה של העם

היהודי, כמו יציאת מצרים או חורבן בית המקדש. חובה עלינו לגבש מסורת ומסכת סמלים הקשורים באירוע נורא זה. אין זה נכון להסתמך על כך שבעבר רכשנו רכב כזה. אין זה אומר שחייבים להמשיך בקו הזה. ההתקרבות החפוזה גרמה לכך שלגרמנים הרגשה שהשואה אולי בכלל לא התרחשה. נשאלת השאלה האם אנו צריכים להיגרר, או שאנו המובילים?

לכן אין זה חשוב, משה, האם מצאת בארכיון החלטה בקשר לרכב גרמני. השאלה היא האם חייבים לקנות רכב גרמני? ניתן לא להסכים עם השקפות אלו, אך מאידך חייבים לקבל זאת כעובדה. רכב מתוצרת גרמניה בעין השופט, במיוחד פולקסוואגן, המבטא חזון אישי של היטלר, פוגע ברגשות חברים ניצולי השואה, ואולי גם ברגשות חברים נוספים. לדעתי, גם מי שאיננו מקבל את הנימוקים האחרים שהעליתי, צריך שיהיה די לו בנימוק האחרון - פגיעה ברגשות. אני סבור שהטלת חרם על רכב גרמני היא גזירה שצריך לעמוד בה.

בתשובה לשאלתה נאמר: "מי שלא רוצה, לא חייב לנסוע ברכב הזה". לדעתי זה החלק החמור בתשובתך. אם אמשיך את קו המחשבה הנ"ל, אזי מי שלא רוצה, לא צריך לעבוד במשנקים, כי גם הם קשורים במסחר עם הגרמנים. כנ"ל מיברג, ועוד אפשר להרחיב את המעגל. זה יכול להביא אדם למסקנה שאין לו בכלל מקום כאן.

על כן אני אומר, לא טוב להוציא מהשרוול תשובות לשאלות רגישות. השאלתה הייתה מורכבת משני חלקים. התשובה ענתה רק על חלק אחד.

חבל שלא הוחלט, במקום תשובה סתמית, לקיים דיון על יחסינו לגרמניה. בלי פחד, באומץ, וכמובן לא ביום השואה. אם נעשה זאת הדברים יראו אחרת. יהיו יותר מתונים וברורים. כמה שנדחה דיון כזה הבעיה תחריף ותסתבך יותר.

ידיעות עין השופט מס' 15 – 22.7.1994

לזכור ולהזכיר – ולא לשכוח / מרדכי טייכנר

חמישים שנה מאז רוכזה יהדות הונגריה בגטאות. מאוחר יותר הובלה יהדות זו, בקרונות רכבת צפופים, לאושוויץ. התרגלנו לבטא את מספרי קורבנות השואה במונחים כלכליים, כפי שאנו מרכיבים מאזן כלכלי עם ציון רווח והפסד. אך מאחורי המספרים, כפי שאנו מבטאים אותם, מסתתרים גברים, נשים וטף, ילדים של אז, שיכלו להיות בינינו ולהקים משפחות, מבוגרים וזקנים, שיכלו לזכות בצאצאים.

למה אפשר להשוות את אושוויץ? לגיהנום, או את הגיהנום לאושוויץ?

בגורל יהודי הונגריה חל מפנה ב- 19.8.1944, כאשר הגרמנים נכנסו לשם. אך להגיד שהאנטישמיות לא השתוללה לפני כן? שלא גורשו יהודים באלפיהם מהונגריה בנימוק של חוסר אזרחות? האם לא גוייסו צעירים יהודים באלפים למחנות עבודה של הצבא ההונגרי, שלחם בחזית הרוסית?

האם לא הונגריה הייתה הארץ הראשונה באירופה שהנהיגה את הנומרוס קלאוזוס - החוקים האנטישמיים של שנות השלושים? האם לא השליט הורקסט היה זה שתחת שלטונו דוכאה כל מחשבה דמוקרטית על ידי הז'נדרמיה ההונגרית הידועה לשמצה? (נאמר גם על ידי אייכמן

במשפטו). כל אותם חוקים אנטישמיים שנחקקו בהונגריה בין שתי מלחמות העולם, ובמיוחד בשנות השלושים, לא הגרמנים חוקקו אותם, ואפילו לא בהשפעתם. מכאן ועד להעמסת יהודי הונגריה בקרונות הבקר ומסירתם לידי הגרמנים, או יותר מאוחר הצעדות הרגליות מהונגריה דרך אוסטריה לגרמניה – המרחק היה קטן מאוד.

למרות זאת, הונגריה הייתה אי בודד עד 19.3.1944 בלב אירופה. בשעה שאת רוב יהודי פולין, גרמניה, צ'כיה, אוסטריה, הולנד, יוון, השמידו כבר, גם העולם המערבי הנאור, התרבותי, לא הושיט יד לאותם היהודים. אנו יודעים את עמדת אנגליה, צרפת וגם ארה"ב. אנגליה לא נתנה ליהודים אפילו מעבר זמני, והסיבה - זה עלול היה לגרום למתח סוציאלי באנגליה.

ארה"ב, אחרי 1939, הורידה את מספר הנכנסים אליה בצורה דרסטית. במשאל – 94% גינו את התנהגות גרמניה נגד היהודים, אך 77% התנגדו שיהודים ייכנסו, או יקבלו מקלט שם. במצב כזה, כאשר השערים לא נפתחו לשום כיוון, גם העם ההונגרי שכח שלא הייתה בכל

אירופה ארץ שקיבלה תרומה כל כך גדולה – חברתית, כלכלית, תרבותית, פוליטית – מהמיעוט היהודי במשך דורות. יהודי הונגריה לא רק הובילו ברפואה, בבנקאות, במסחר, בתעשייה – אלא גם תרמו רבות בחיי התרבות, תיאטרון, קולנוע, ספרות, שירה – אפילו בעיצוב ושיפור השפה ההונגרית. כל זה לא עמד לנו לזכות, לא אצל האינטליגנציה ההונגרית ולא אצל העם הפשוט, וגם מהנצרות לא באה עזרה. נוסף לכך, אחרי 19.3.1944 נשארנו גם ללא מנהיגות ראויה לשמה.

כאן הייתי רוצה להדגיש שהאסון הגדול ביותר בא ליהדות הונגריה, במצב זה, מהנהגת הקהילה היהודית עצמה. האמת, הונגריה הייתה, כבר אז, מנותקת מהעולם במזרח, בחזית הרוסית, במערב גרמניה, אפשרויות רבות לא היו. ההנהגה ידעה בדיוק מה קרה ליהדות פולין, אוסטריה וגרמניה. היא ידעה שיהודים נעקרו מביתם והובאו להשמדה במחנות ריכוז ברחבי פולין, אוסטריה וגרמניה. לצערי, הנהגה זו גזרה על עצמה שתיקה. סיבת

שתיקתה לא נחקרה באופן יסודי עד היום הזה. אך מבלי להאשים, אחרי 50 שנה, ומבלי להיות מומחה לנושא השואה, רק כאדם שהיה אז ילד, ראה, נפגע ושרד – אני קובע בוודאות שההנהגה היהודית בהונגריה התנהגה בצורה לא אחראית, גילתה תבוסתנות בכך ששמרה בסוד את קיומם של מחנות ההשמדה.

כלומר, ההנהגה עזבה את העם לנפשו. כל התירוצים, שהודות לזה שהסתירו את מחנות ההשמדה מפני הקהל היהודי, יהודים רבים ניצלו. אלו נימוקים מקובלים, לא אמיתיים, ואפילו מזויזפים. מקומם לשמוע שהסתרת האמת הצילה את יהדות הונגריה מסייטי מוות ארוכים.

מרדכי ויהודית מדליקים נר זיכרון בטקס יום השואה

מי היה הולך בהתנדבות לתאי הגזים? איזו אמא הייתה עולה עם תינוקה על קרונות הרכבת, כאשר היא יודעת מה יקרה כאשר היא יורדת מהרכבת? איזה אדם עם ניסיון צבאי בעבר, היה יוצא למסע על מנת להיכנס כעבור ארבעה ימים לתא השמדה בגאז, ולצאת כעשן דרך הארובה?

הנימוק שאת ההשמדה היו יכולים הגרמנים לבצע גם בהונגריה, בלי להסיע את היהודים, אינו נכון. לו אפשרות כזאת הייתה קיימת, אייכמן לא היה מבזבז את קווי הרכבת והקרונות בתקופה כה קשה לצבא הגרמני. את הניסיון הם כבר צברו שלוש שנים קודם בפולין, והגיעו למסקנה שיש למצוא שיטה מתוחכמת יותר מלירות באדם. אז תיכננו בפעם הראשונה את תאי הגזים. כל זה התרחש כאשר תותחי הצבא האדום הרעישו את גבולות הונגריה, בנות הברית נחתו בנורמנדיה, וכל בר דעת ידע שהגרמנים הפסידו את המלחמה. השאלה הייתה רק כמה חודשים הם יחזיקו מעמד.

גם לאדמירל הוֹרְטִי היה ברור, ולכן עצר את המשלוחים ב-7 ביולי 1944. אז יצא המשלוח האחרון לאושוויץ (ומשפחתי שלי בפנים). למה לא עצר את המשלוחים חודשיים קודם? הוא היה יכול להציל חצי מיליון יהודים. האם לא היה יכול לעמוד מול הדרישה הגרמנית? האם נעשה ניסיון כזה? האם מקובל שמנהיג בדרג של אדמירל הוֹרְטִי (חצי דיקטטור) יאפשר על פי פקודה של מנהיגי מדינה זרה להעביר חצי מיליון בני אדם, אזרחי הונגריה נאמנים, כאשר היא יודע מה צפוי לאנשים הללו? אלו שאלות שלא נקבל עליהם תשובה לעולם.

אנו חיים בתקופה של הכחשת השואה במקומות שונים בעולם הרחב. אם אפשר להתכחש לשואה, אפשר גם לתת רהבילטציה למנהיגי העולם הפשיסטי מתקופת מלחמה העולם השנייה.

לדוגמא: ברומניה אנטונסקו, בצ'כיה הארכיבישוף טישו. בלטה במיוחד הרהביליטציה של אדמירל הוֹרְטִי (אדמירל ללא ים), אשר היה אחראי על הטרור הלבן בהונגריה, דרך החוקים האנטישמיים בשנות השלושים, עד להסכמתו להוביל להשמדה את מאות-אלפי יהודי הונגריה, אשר היו אזרחים נאמנים למולדתם ההונגרית. לפני שנה הובא אדמירל הוֹרְטִי הביתה להונגריה מפורטגל. נערכה לו קבורה מחודשת באחוזתו, בהשתתפות ממשלות הונגריה ו-40 אלף איש שנכחו בטכס.

נותרו שתי שאלות ללא תשובה מדוייקת ובדוקה:

א. באיזו מידה היו אחראים מנהיגי יהדות הונגריה בכישלון ההצלה?
ב. הכיצד זה קרה שכוחות אדירים (בנות-הברית, הוותיקן, מדינות ניטרליות שונות) לא יכלו לעשות משהו על מנת להציל ברגע האחרון את יהדות הונגריה?
ושאלות נוספות - האם זה יכול לקרות היום, באיזשהו מקום, ליהדות זו או אחרת?
האם דברים כאלו יכולים להתרחש כאשר מדינת ישראל קיימת וחיים בה כחמישה מיליון יהודים?

אילו מדינת ישראל הייתה קיימת אז, האם הייתה יכולה למנוע את השואה?
שאלות רבות. האם יש גם תשובות?

לחזור לשם / טל אלמליח

התפרסם בעיתון "הדף הירוק" - 12.4.2007

כל יום בשעה 12:00 בצהריים נפגשים בחדר האוכל של קיבוץ עין השופט מרדכי טייכנר, תמר קורץ וחברים נוספים. כולם מתקרבים לגיל 80 וכולם היו פעם אסירים באושוויץ-בירקנאו. "לא משנה על מה מתחילה השיחה שלנו, תמיד היא תיגמר באושוויץ", הם אומרים. הזיכרונות לא מרפים ובכל זאת במשך שנים לא הסכימו לקחת חלק כעדים במסעות בני נוער לפולין. אך לאחר כל השנים הללו הסכימה תמר לצאת לפני שנתיים עם משלחת של בית הספר "מגידו" וחזרה לאושוויץ. לפני שנה יצא גם מרדכי וחזר לשם. בהיסטוריה שלהם ומחנה אושוויץ החל סבב שני.

הנעורים

גם מרדכי טייכנר, נער יהודי בן 14 ועימו כל משפחתו, היו על רכבת אחרת מהונגריה לאושוויץ באותו קיץ. הוא שהה בבירקנאו חודשיים. לאחר מכן הועבר למחנה עבודה בגרמניה. האב מת מעבודת הפרך במחנה אליו הגיעו. היום טייכנר נשוי ליהודית והם הורים לשלושה בנים וסבים לתשעה נכדים. בן אחד בעין השופט, ושניים במקומות אחרים בארץ. הוא פנסיונר מזה שמונה חודשים, ועבודתו (בהתנדבות) היא להסיע אנשים לקופ"ח, דבר שהוא עושה כשלושה-ארבעה ימים בשבוע. בעבר, בשנות החמישים, היה מנהל מפעל ההובלה הידוע של עין השופט. המפעל כלל תשע משאיות, מתוכן כארבעה סמיטריילרים, והיה הענף המפרנס של הקיבוץ. "העבודות הגדולות שביצעתי היו הובלת האביזרים לבניית קו הנפט, קצ"א, ולקו הצינורות של המוביל הארצי. אלו היו שני הדברים הבולטים", הוא אומר בלשונו המונוטונית והדייקנית. טייכנר, אדם נאה, הדור בלבשו, היה מאוחר יותר גם הקניין של עין השופט ובקצה הקריירה שלו עבד בכלבו של הקיבוץ כ-14 שנה ברציפות, מהן שלוש כמנהל המקום. אשתו, אף היא כמותו ילידת הונגריה וכמותו הופרדה מיקריה בשערי אושוויץ. אימה, שהייתה אז בת 38 בלבד, נלקחה ממנה ובזרועותיה שני אחיה הקטנים, בני שמונה ועשר. את יהודית פגש לאחר המלחמה בגרמניה. לשאלה אם מה שחיבר ביניהם היו זיכרונות המלחמה, ואם זיכרונות המלחמה הם תנאי לחיבור בין ניצולי שואה, הוא ענה בסירוב תקיף: "לא, מה שאיחד בינינו אז היה הנעורים והאהבה, ללא קשר לעברנו הדומה". כשנגמרה המלחמה היה בן 15 ונדד עם שני חברים ממחנה העבודה שבו היה במשך חמישה חודשים עד שהחליט לחזור להונגריה.

- אתה בקשר עם שני החברים?

- "לא, איבדתי אותם. אין לי קשר. מאוד מצטער על כך, אבל כשרציתי לחפשם כבר לא יכולתי לעשות דבר. כל מה שזכרתי מהם היה שם משפחתם. הם היו שני אחים – טילנבאום, שם משפחה נפוץ מאוד באזור טרנסילבניה. לא הייתה שום אפשרות למצוא אותם".

טייכנר הגיע ארצה בשלהי מלחמה השחרור ונשלח מיד, כמו עולים חדשים רבים, לקרבות. לאחר שהסתיימה המלחמה גויס שוב לשירות סדיר, מכיוון שהיה רק בן עשרים. הוא שירת ארבעה חודשים בלבד.

- לא חשבו ששירת מספיק את המדינה קודם לכן?

- "האמת היא שאפשר להיות סרקסטי על כך. כי אכן, מאז גיל 14 שירתתי את הגורל היהודי כהוגן, אבל כל צה"ל היה מורכב אז מעולים חדשים, עד שבתחילת שנות החמישים החליפו אותם בני הארץ". לקיבוץ עין השופט הגיע במסגרת גרעין שקובץ יחד בכפר מסריק ונקרא קבוצת "חביבה רייק".

הוא התלבט קשה אם לצאת למסע לפולין. קודם לכן התייחס בזלזול למסעות לפולין והחשיבם כשירות תיירות הנותן פרנסה לפולנים. הוא שינה את דעתו כשהבין את עומק ההכנה ואת הרצינות שמאפיינת את הנוער שיוצא למסעות הללו. הנוער שהגיע למסע, לאחר מיון ולאחר שנה שלמה של הכנה שיטתית, היווה בשבילו הפתעה. "הרצינות שלהם, האופן שבו הקשיבו להסברים לאחר יום מעייף. בבירקנאו דיברתי 45 דקות בשמש הקופחת והם היו ישובים על הרצפה למרגלותי, ללא לאות".

טיול עם האח והאחות

משפחתו של מרדכי חייתה באחד הפרברים של בודפשט. אביו היה בעל מפעל לנגרות אומנותית, מפעל גדול שהעסיק 80 עובדים. חנות המפעל הייתה ממוקמת ברחוב דוהן פינת וושלאי, רחוב מאוד מרכזי בבודפשט. ההורים נספו אבל אחותו ואחיו שרדו. האח נעצר בשלב מוקדם והוחזק במחנה עבודה כבר משנת 1942, הוא שרד את המלחמה ולאחריה הצטרף למשטרה ההונגרית, בה הגיע לדרגת שירות גבוהה. אחותו הצליחה לצאת מאושוויץ ולעלות ארצה והיא חיה היום בבאר שבע.

- היה לך קשר עם אחיך בהונגריה?

"בזמן המשטר הקומוניסטי היה הקשר בינינו מנותק והצלחנו להתכתב רק דרך צד שלישי. עם הפלת המשטר הסובייטי, נפגשנו פעם אחת בטרנסילבניה ואחר כך היינו נפגשים כל שנתיים בהונגריה". את אחת הפגישות ייעדו שלושת האחים למסע שורשים ייחודי, שבו עברו באופן מכוון נקודות ציון של ילדותם האבודה. הם נפגשו בהונגריה בשנת 1987 לטיול, שהשמחה

והעצב הגדול שימשו בו בערבוביה. "כל אחד מאיתנו סיפר את החוויות שלו, את מה שהוא עבר. דברים שהיו לנו ביחד, ודברים שכל אחד מאיתנו עבר לבדו, כי אחרי המלחמה, כשנפגשנו, לא היה זמן לקיים שיחה רגשית. יתר המפגשים שקיימנו היו מפגשים שמחים ועליזים, בהם השתתפו יתר בני המשפחה, חלק של אחי, ושם חגגנו ימי הולדת של בני משפחה והפגשנו בין בני הדודים. שמענו מוזיקה צוענית ששלושתנו, גם אני וגם אחותי, מאוד אהבנו.

- בוא נדבר על התחושות שלך מהחזרה לאושוויץ. ממה חששת? מה עשה לך עור ברווז?

הייתי בן 14 כשלקחו אותי למחנה ריכוז. על חוט השערה נשארתי בחיים, בזכות עצתו של אבי להוסיף שלוש שנים לגילי. "כשישאל אותך מנגלה בן כמה אתה, תגיד לו 17", וזה הציל אותי. אתה עומד שם באותו מקום שבו הוא הצביע ימינה שמאלה. הוא היה יכול לשלוח גם אותי למוות. אתה עובר את המקום ומראה לילדים שפה זחלתי על הגדר כדי להגיע למטבח של ה-0.0, לשאריות של תפוחי אדמה שזרקו. הרגשתי שהחזרה מכבידה עליי ללא נשוא. אבל יחד עם זה, הצורך להוציא, לספר לילדים, היה עבורי זכות וחובה".

- כמי שעבר את התופת ההיא, מה לדעתך עדיף בשנים שלאחר מכן, כדי לשמור על

הבריאות הנפשית שלך – לזכור או לשכוח?

"לאדם עצמו יותר בריא לשכוח, אם כי יש לי ספקות גם בקשר לזה. אבל יש פה דבר אחר. אנחנו חיים בתקופה של מכחישי שואה, ואם אנחנו לא נביא את כל קורות חיינו בתקופת השואה, אז מי יעשה את זה? הרי היום כבר לא מאמינים. אם אנחנו לא נספר את הסיפור הזה הוא יישאר כאילו לא היה, לא יישאר זיכרון מאושוויץ ולא יישאר זיכרון ממיידנק, כאילו לא הושמדו שישה מיליון יהודים בשואה".

- אבל מבחינת האדם עצמו, למה אתה אומר שזה יותר נוח?

"כי קשה מאוד כל פעם להזכיר ולספר. כשעמדתי מול המקום שבו לקחו ממני את אימי, כשהפרידו אותנו, עברתי קושי שקשה לתאר אותו. אני דווקא די מחוסן מכיוון שאני כל שנה פעמיים-שלוש מוזמן לבתי ספר, ואני מספר את זה. יכול להיות שדרך זה אני מוציא את זה מעצמי ואני לא חולם בלילות על מחנות הריכוז. גם אשתי כך. גם היא לא חולמת על מחנות ריכוז".

- היה פער בין מה שזכרת מאושוויץ לעומת מה שראית כשחזרת לשם?

"מה שהשתנה זה שיש דשא, יש תיירים. מחנה הצוענים, שבו שכנתי, כבר מפורק. כנראה שלא עמד בחורפים בתנאי אקלים. היה צריך "בית חולים" לאסירים שחלו ומשם נשלחו לגזים. במרחק של 100 מטר מהצריך היו פסי הרכבת, שם עצרה הרכבת ומשם ירדנו אל המקום

ההוא. הם נשארו. הקרמטוריום הרוס. 60 שנה הן הרבה זמן, אבל הזיכרונות חזרו אליי במיוחד דרך המבנים שנשארו". מרדכי ויתר ההונגרים הועברו לצריף הצוענים, לאחר שסיימו את השמדתם של אלה. הוא זוכר את הלילה האחרון שבו חיו, את צעקות האימים כשעשו להם הסגר ולקחו אותם לגזים.

"לקחו אותם במשאית למרחק של 200 מטר בסך הכול, כי ידעו שברגל לא יסכימו לעבור את המרחק הזה. הצוענים ידעו לאן לוקחים אותם. הצעקות שלהם זעזעו כל אחד במחנה. בלילה אחר הרגו 2,000. אושוויץ נשארה אז רובה עם יהודים הונגרים, ואז הובאו היהודים מלודז', יהודים מסורתיים שדיברו אידיש וחשו בוז ואיבה אל היהודים ההונגרים, שלא ידעו מילה בשפה הזאת". מרדכי זוכר את הספירות האיומות, את ההצלפות. "בצריף הצוענים היה בור ארוך, 20-25 מטר, עם קורה, מגודר עם אסבסט. בימי ראשון חיילי ס.ס. שיכורים היו באים לבילוי: מבריחים אותנו מצד לצד במכות מעבר לבור. היה קשה להתחמק מהמכות. אנשים מבוגרים קפצו עם מכנסיים למטה כמו צפרדע. התמונה הזאת חוזרת אליי כשאני חושב על המקום". אחרי חודשיים באושוויץ עבר עם אביו למחנה העבודה "מילדורף". היינו ביחד, היחד, חיזק אותנו מצד אחד, אבל מצד שני ראיתי את אבי, שהיה קודם לכם איש חזק עם ראש טוב, מנהל מפעל עם הרבה פועלים, שחזר מלא כבוד מאוחר בערב הביתה. היינו נפגשים בסופי שבוע, כשהוא היה לוקח אותי לראות משחק כדורגל – פתאום לראות אותו חלש. המשבר הזה היה מורט יותר מאשר העבודה המפרכת. עבדנו במשמרות של 12 שעות בסחיבת שקי מלט. הוא החזיק מעמד עד 26 בפברואר 1945. אותו יום כבר לא יכול היה לצאת לעבודה כי היה חלש. אותי חייבו לצאת. כשחזרתי, כבר לא היה".

- איך ידעת מה התאריך?

"זאת שאלה שתמיד שואלים אותי. אבל אנחנו ידענו לאורך כל הזמן את התאריכים. לא יודע להסביר איך. ידענו. יכול להיות שספרנו את הימים. אולי היה חשוב לי לזכור את הימים כדי לשמור על זהותי, כי הרי לא הופעתי שם בשם. הייתי מספר, 109199. תעיר אותי בחצות מחר ואני גם אגיד לך את המספר יותר מהר מכל מספר טלפון. הוא טבוע בתת-ההכרה שלי".

מועצה אזורית מגידו

אגף חינוך ורווחה - היחידה לקידום נוער

מכתב תודה למרדכי טייכנר

מרדכי,

תודה רבה על נכונותך לחשוף לפנינו את סיפור חיך האישים ביום השואה האחרון.
כנער התמודדת עם קשיים מ"פלנטה אחרת" וניצחת!!!

אנחנו מכבדים מאוד את החלטתך האמיצה והקשה לחזור ולספר פעמים רבות את סיפורך האישי - בכל מקום ובכל פורום. יכולתך להמשיך ולספר - מלמדת על כוחותיך הרבים. המטרה שלקחת על עצמך, להילחם בעזרת סיפורך האישי כנגד הכחשת השואה - מהווה כלי חשוב כנגד הסכנות הנובעות מהכחשה זו.

הנחלת זיכרון השואה ולקחיה לדור הצעיר, מהווה מטרה חינוכית ממעלה ראשונה למערכת החינוך שלנו.

חשוב לנו להדגיש, שבזכות אנשים שכמוך, אנו יכולים לקרב את הנוער לנושא כאוב ובלתי נתפס זה.

תודה גדולה,

צוות היחידה לקידום נוער מגידו.

שושי אלפסי - מנהלת היחידה.

השואה

תקופה שהחיים נעצרו.

תקופה שבה האור והחושך צבועים בשחור.

תקופה לא נתפסת של רוע גדול.

תקופה שהכול תחת רגליך קורס.

תקופה שאתה בעצם פתאום - לבד ושלאי.

תקופה שהקור הוא מקפיא והחום הוא שורף.

תקופה שאין בה מוסר, שהצדק פשוט נעדר.

תקופה של חידלון.

תקופה שצריך ממנה ללמוד.

כתב: אופיר טייכנר

תקופה שחלפה ולא עברה.

קראה: נועם טייכנר

תקופה שאסור שתחזור.

תקופה שממנה נמריא.

סיפורה של מזוודה / מרדכי טייכנר

סיפור המזוודה שלי מתחיל בהכשרה החקלאית באשוווגה שבגרמניה, שם ביליתי את שנת 1947, יחד עם אשתי לעתיד יהודית וקבוצת צעירים ניצולי שואה - שחלקם השתקעו לאחר מכן בעין השופט.

ההכשרה הוקמה בשטחו של שדה תעופה צבאי נטוש, על ידי שליח "השומר הצעיר" משה לאופר, מקיבוץ גלאון.

כדי לממן את הקמת ההכשרה, מכר משה את הדלק ששאב מן המטוסים שהיו פזורים על מסלולי ההמראה, ובכסף שקיבל רכש משק חקלאי, שכלל פרות, כבשים, לול תרנגולות, חזירים וסוס.

לקבוצה שלנו קראו "חביבה רייק" והיא היוותה עבורנו תחליף לקן המשפחתי שאבד. זאת הייתה מסגרת ערכית ומשמעותית, עם חיי תרבות וחברה תוססים.

לצד המשק החקלאי הקמנו גם מזכירות, ועדת חברים, ועדת בריאות ואחת לשבוע קיימנו שיחת קיבוץ.

משה, שתמך בנו לאורך כל הדרך, היה גם איש ארגון מעולה ופעל ביצירתיות יוצאת דופן לניצול כל משאב אפשרי. את גרוטאות המטוסים הנטושים הוא מסר למפעל מתכת מקומי, אשר בתמורה ייצר מהם מזוודות לצורך עלייתנו ארצה.

לאחר העלייה שמרתי את המזוודה שלי כמזכרת. כל פעם שפתחתי אותה נזכרתי במשה לאופר ז"ל, איש צנוע ואמיץ, שפעל באותה תקופה חשוכה לבדו, בנחישות ותושייה. תקצר היריעה מלגולל את מסכת פועלו באותם ימים, על כן אציין מקרה אחד שימחיש יותר מכל מי האיש: באחד הימים הגיעה לאוזניו שמועה אודות 12 ילדים יהודים המוחזקים במנזר פולני. הוא הגיע למנזר ודרש לשחררם - אך אנשי המנזר התנגדו. משה הוציא מכיסו רימון, שלף את הנצרה - הילדים שוחררו מיד ובהמשך הועלו ארצה.

המזוודה שלי, איתה עליתי ארצה, מוצגת כאן. יצרו אותה מחלקי מטוס מסרשמיט גרמני, שעל זנבו התנוסס צלב קרס - וזה אומר הכל.

במזוודה הזאת ארזתי את הניצחון האישי שלי, לצד סיפורו של משה לאופר, שעבורנו היה מלאך, שנשלח בתקופה הקשה בחיינו, ונתן לנו קרן אור להיאחז בה. משה לאופר הוא המלאך שלנו ומזוודת המסע הזאת מספרת את סיפורו - שהוא בעצם גם סיפורינו.

מזיאן די מרדכי זמנין את הציבור לאירוע לציון

יום השואה הבינלאומי 2020

יום ב' 27.1.2020 א' שבט תש"ף

באירוע יוצגו לראשונה תמונות מ-פרויקט לונקה שרדו שואה כפי שצולמו במהלך כרדי למעלה ממאתיים צלמי עיתונות מרחבי העולם

18:00 קבלת פנים ובנייה לתערוכה

18:45 **זכרים ונחריים:** מיכה ברעם ורדי כהנא אורח ציינברג אנה פטרשיה קאקן רינה קטלנצ'ו הלנדר אלון ברנשטיין

דבר השודרים

הראתה של פרופ' מיכל גוברין "מאתריות לזכור - לזכור באחריות" העברת זיכרון השואה לאחד העיולים

20:30 ביקור בתערוכה "פרויקט לונקה" וסיוע מודרך במוזיאון

על מנת שנוכל להודיע אתם מהקנישים לחדשים: לחדשים info@ym-museum.co.il או בטלפון 052-3923104

במתנה זיכרונות בהם: צילום מאריסה רות

מוזיאון די מרדכי, עמדת רשימה 006618000, קיבוץ די מרדכי 79145, טלפון: 08-6734817 | פקס: 08-6720559 | נטלפן: 380040006 | וואל: 052-3923104 | אדרי: <http://www.ym-museum.co.il>

פרויקט לונקה, ע"ש אישה בשם זה, היה מיזם צילומי שנערך בשנת 2019, לקראת יום השואה הבינלאומי של שנת 2020, בו צויין ברחבי העולם שחרורם של מחנות ההשמדה לאחר 75 שנים. מטרת הפרויקט היה לספר את סיפור השואה דרך הניצולים, בטרם יעברו מן העולם. בפרויקט היו שותפים למעלה ממאתיים צלמים מכל רחבי העולם. כל צלם.ת. בחר דיוקן סביבתי אחד של ניצול שואה, בסביבה המגדירה את חייו.

יעקב שופר בחר במרדכי ויהודית טייכנר, שעומדים באתר ההנצחה לשואה בעין השופט, בו נמצאים אריחים עם שמות המשפחות של חברי הקיבוץ שניספו בשואה, וביניהם גם משפחותיהם של מרדכי ויהודית. צילו של מרדכי מגיע אל האריח של משפחתו – משפחת טייכנר.

יעקב שופר יולי 2019

מדליק נר זיכרון עם כרמל ואופיר
טקס יום השואה, 2019